

Bijlagen

EEN LEVEN LANG LEVENSLANG?

Een onderzoek naar de tenuitvoerlegging van
levenslange gevangenisstraf in Nederland

Naam:	Esmé van Kessel
Studentennummer:	2068739
Organisatie:	Verpaalen Advocaten
Datum:	29 mei 2017

Inhoudsopgave

Bijlage 1 interview mr. Lut werkwijze	3
Bijlage 2 Interview mr. Verpaalen	5
Bijlage 3 Interview mr. Lut	7
Bijlage 4 Interview mr. Nunnikhoven	9
Bijlage 5 Interview mr. Gudde	11
Bijlage 6 Interview mr. Van Damme	12
Bijlage 7 Interview mr. Van de Ven	13

Bijlage 1 interview mr. Lut werkwijze

Op 1 mei heb ik een interview gehouden met mr. Lut om zo te achterhalen wat haar werkwijze is omtrent een zaak waarbij een levenslange gevangenisstraf is geëist.

E: Wat is uw huidige werkwijze op dit moment met betrekking tot de zaak waarbij een levenslange gevangenisstraf is geëist?

N: Ik kijk allereerst natuurlijk of sprake is van een verdenking van een feit waarvoor een levenslange gevangenisstraf geëist kan worden. Daarmee bedoel ik dan of aan het wettelijk criterium daarvoor voldaan is.

Vervolgens heb ik contact met de cliënt, en bespreek ik deze eis met de cliënt. Vanzelfsprekend slaat de eis in als een bom en moet de cliënt dit verwerken. Daarbij probeer ik de cliënt waar nodig hem te helpen. Dit doe ik door hem moed in te spreken. Dat laatste is overigens bijzonder relatief, omdat ik de cliënt enkel een uur spreek gedurende één dag in een week. De andere uren van die week zal de cliënt alleen aan dat verwerkingsproces moet beginnen.

Daarna, en dat is nu gelet op de 'stilstand' in de wettelijke ontwikkelingen simpel, beoordeel ik of op wettelijke basis überhaupt ruimte is voor een oplegging van de levenslange gevangenisstraf aan de hand van Nederlands en Europese jurisprudentie. Nu wordt aan de eisen van de jurisprudentie niet voldaan. Daardoor stel ik mij nu op het standpunt dat de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf in strijd is met het Europees recht. Daarbij is het dan vanzelfsprekend ook mijn taak om dit met cliënt te bespreken.

E: Vindt u zelf dat uw werkwijze anders is dan bij andere zaken waar geen levenslange gevangenisstraf is geëist?

N: In principe komt de werkwijze wel op hetzelfde neer, toch zijn er wel wat dingen anders. Omdat de impact van een levenslange gevangenisstraf vanzelfsprekend veel groter is, het is namelijk een leven lang van iemand, probeer ik intensiever contact te houden met de cliënt om zo de vinger aan de pols te houden. Daarnaast is mijn proceshouding mogelijk anders omdat de druk groter is. Ik merk altijd wel dat als er weer een zitting is van mijn cliënt ik meer druk voel dan bij een andere zaak. Dat is de druk die ik mijzelf opleg als gevolg van de impact van de eis.

E: Heeft u een soort stappenplan voor uzelf om zo'n zaak voor te bereiden? Zo ja, kunt u de stappen kort toelichten?

N: Het stappenplan om een zaak voor te bereiden is feitelijk het stappenplan volgen van de vragen van artikel 348 en 350 van het Wetboek van Strafvordering: het beslissingsmodel van de rechter. Daaraan voeg ik dan nog de volgende stappen toe die ik ook bij andere zaken gebruik, in voorbereiding op de totale zaak:

- intake met de cliënt;
- opdrachtbevestiging zenden aan de cliënt;
- stelbrieven sturen en het dossier opvragen;
- kopie dossier zenden aan de cliënt;
- dossier bespreken;
- onderzoekswensen formuleren;
- zo snel mogelijk het standpunt van het Openbaar Ministerie achterhalen, zodat de cliënt daarop voorbereid kan worden;
- actuele jurisprudentie nauwlettend volgen;
- en verder dus gewoon de vragen van artikel 348 en 350 Sv. volgen.

E: Wat zijn uw verdedigingsstrategieën op dit moment bij een levenslange gevangenisstraf?

N: Zoals ik al eerder aangaf stel ik mij nu op het standpunt dat de tenuitvoerlegging van de straf in strijd is met het Europees recht. Dit gaat in de toekomst veranderen, dus dan moet ik mij op andere standpunten beroepen. Ik wil er alles aan doen om veroordeling tot levenslange gevangenisstraf te voorkomen.

Bijlage 2 Interview mr. Verpaalen

Op 4 mei heb ik een interview gehouden met mr. Verpaalen bij Verpaalen Advocaten te Breda. Ik heb de onderstaande vragen gesteld om zo te achterhalen hoe zij op dit moment denkt over de levenslange gevangenisstraf.

E: Hoe denkt u op dit moment over de oplegging en tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf?

N: Als advocaat heb ik grote moeite met de oplegging en ten uitvoerlegging van een levenslange gevangenisstraf. Een daad is een daad; maar het is slecht een momentopname in iemands leven. Hoewel een daad verschrikkelijk kan zijn en iemand daar een straf voor verdient vanuit maatschappelijk perspectief, vind ik niet dat iemand daar de rest van zijn leven voor moet boeten. Wat stelt het leven nog echt voor binnen de poorten van een gevangenis?

Als mens vind ik echter oplegging van een levenslange gevangenisstraf in sommige gevallen terecht. Helaas zijn sommige mensen zodanig 'verknipt' dat de maatschappij tegen die mensen beschermd moet blijven.

E: Wat zijn de juridische knelpunten of problemen waar u tegenaan loopt binnen de huidige rechtspraak omtrent de oplegging en tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf?

N: Het feit dat levenslang echt een leven lang is, levert uiteraard een knelpunt op met de Europese rechtspraak. Er is immers geen enkel uitzicht of perspectief op een leven buiten de poorten. Het zou daarom goed zijn dat er een herbeoordeling gaat plaatsvinden zodat diegene een mogelijkheid heeft tot een vervroegde in vrijheid stelling. Dat er een herbeoordeling gaat plaatsvinden is tevens ook mijn knelpunt. Een toekomstig knelpunt is dat ik niet hoop dat rechters door een eventuele mogelijkheid van tussentijdse toetsing makkelijker kiezen voor de straf levenslang dan nu het geval is.

E: Waarom ervaart u dit als knelpunten?

N: Ik ervaar dat als een knelpunt omdat een rechter weer de mogelijkheid heeft om een levenslange gevangenisstraf op te leggen. De kans bestaat dat de rechter eerder kiest voor een levenslange gevangenisstraf dan een maximale tijdelijke gevangenisstraf. Als advocaat is het in de toekomst lastig om daar dan tegenop te boksen.

E: Heeft u een idee hoe het knelpunt weggenomen kan worden?

N: Dat vind ik wel een lastige vraag aangezien ik daar en vele anderen met mij niets aan kunnen veranderen. Ik denk dat wij als advocaten daar in de toekomst rekening mee dienen te houden dat rechters nu eventueel eerder kunnen kiezen voor een levenslange gevangenisstraf. Het is namelijk nu nog geen knelpunt en het is ook nog niet zeker dat dit in de toekomst wel een knelpunt gaat worden. Maar ik ben daar zelf wel bang voor.

E: Op dit moment zijn er verschillende ontwikkelingen omtrent de levenslange gevangenisstraf. Zo heeft de staatssecretaris een voorstel ingediend. Wat vindt u van deze ontwikkelingen?

N: Ik sta persoonlijk voor een gedeelte achter het voorstel van de staatssecretaris en hoop dan ook wel dat het voorstel er daadwerkelijk zal komen. Het is een grote vooruitgang voor Nederland. Wat ik mij wel afvraag is, hoeveel gewicht het slachtoffer- en nabestaandenonderzoek in de schaal zal gaan leggen, dit afgezet tegen de steeds

grotere rol die slachtoffers en nabestaanden de afgelopen jaren hebben gekregen binnen het strafproces. Ik vind het goed dat zij bij het proces worden betrokken. Maar ik vind persoonlijk niet dat het zwaartepunt moet verschuiven naar de belangen van slachtoffers en nabestaanden, zeker wanneer het feit al ruim vijftientig jaar geleden is gebeurd. Zij hebben ook de ontwikkeling van de betreffende veroordeelde gedurende diens detentieperiode niet meegekregen en zullen hun oordeel laten afhangen van het delict van destijds.

E: U geeft aan het u het goed vindt dat de nabestaanden wel bij het proces worden betrokken. Hoe ziet u het liefst dat ze bij het proces worden betrokken?

N: Ik vind het inderdaad goed dat nabestaanden en/of slachtoffers worden betrokken bij het proces. Ik sta soms zelf ook nabestaanden bij en ik merk dat ze wel een zekere voldoening krijgen als ze hun verhaal mogen vertellen. Als het gaat om een herbeoordeling zou het goed zijn als ze hun verhaal vertellen hoe zij de afgelopen jaren het proces hebben doorlopen. Zo kunnen ze toch hun verhaal doen, maar verschuift het zwaartepunt niet.

E: De staatssecretaris heeft aangegeven dat hij na vijftientig jaar een herbeoordeling wil laten plaatsvinden. Wat vindt u zelf een redelijke termijn voor een herbeoordeling en waarom?

N: Ik zou zelf kiezen voor een herbeoordeling na twintig jaar. Zo wordt er dan voldaan aan de eisen van de jurisprudentie. Op het moment dat een herbeoordeling na twintig jaar gaat plaatsvinden wil dat niet zeggen dat diegene ook direct vrijkomt. Een levenslanggestrafte komt dan ook niet eerder vrij dan iemand die een maximale tijdelijke gevangenisstraf opgelegd heeft gekregen.

E: Wat zijn uw wensen hoe de oplegging en tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf er in de toekomst uit komt te zien?

N: Ik zou het liefst willen zien dat er een herbeoordeling komt binnen vijftientig jaar. Zoals ik bij de vraag hiervoor al heb gezegd vind ik het een mooi termijn om na twintig jaar een herbeoordeling plaats te laten vinden. Daarnaast vind ik dat er een strenge monitoring moet komen. Dit moet op voorhand duidelijk gemaakt worden aan de cliënt. Op het moment dat hij weer een fout begaat, moet hij direct terug naar de gevangenis.

E: Wat verstaat u onder een fout begaan?

N: Op het moment dat hij een fout begaat waardoor hij in aanraking komt met de politie moet diegene direct terug naar de gevangenis. Dit kan zijn dat de persoon iets steelt of heeft gevochten. Het hoeft dus niet te gaan om ernstige misdrijven.

Bijlage 3 Interview mr. Lut

Op 4 mei heb ik een interview gehouden met mr. Lut bij Verpaalen Advocaten te Breda. De onderstaande vragen zijn gesteld om zo te kunnen achterhalen hoe zij denkt over de levenslange gevangenisstraf.

E: Hoe denkt u op dit moment over de oplegging en tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf?

N: In principe meen ik dat, vanuit maatschappelijk oogpunt, een levenslange gevangenisstraf mogelijk moet zijn. Voor de ergste, onze maatschappij meest schokkende feiten, moet deze straf kunnen worden opgelegd en moet de maatschappij beschermd kunnen worden. Wat ik nu alleen als fundamenteel kritiekpunt op de huidige levenslange gevangenisstraf is ons land heb, vooral ten aanzien van de tenuitvoerlegging van de straf, is dat er geen enkele perspectief op vrijlating is. Gratie is een wassen neus: zij wordt niet toegepast en bestaat feitelijk niet. Dit houdt in dat een veroordeelde feitelijk te horen krijgt: de deur gaat dicht en de sleutel in de gracht. Dit kan mijns inziens niet.

Er dient altijd een perspectief op vrijlating te zijn. Ik vind dat er gewerkt moet worden naar die vrijlating. Enerzijds omdat het inhumaan is om iemand, van welke leeftijd dan ook, te berichten dat hij letterlijk buiten de maatschappij wordt gezet, anderzijds omdat het ook motiveert tot goed gedrag binnen detentie. Iemand alle hoop ontnemen, demotiveert immers en resulteert enkel in een houding waarin 'alle hoop is opgegeven'.

E: Wat zijn de juridische knelpunten of problemen waar u tegenaan loopt binnen de huidige rechtspraak omtrent de oplegging en tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf?

N: Waar ik tegenaan ben gelopen zijn de emoties van de cliënt. Zoals je weet sta ik op dit moment een cliënt bij waar een levenslange gevangenisstraf is geëist. Dit is natuurlijk een heftige eis. Ik probeer daarom altijd de cliënt moed in te spreken. Echter, het is gebleken dat dit niet altijd lukt. Vorig jaar heb ik de cliënt bijgestaan in de rechtbank. Voordat we de rechtbank binnenliepen, heb ik nog met cliënt gepraat en mijn standpunt besproken. Ik heb hem op het hart gedrukt dat ik mijn uiterste best voor hem ga doen. Tijdens de zitting heb ik alles op alles gezet om de cliënt te behoeden voor een levenslange gevangenisstraf. Na mijn pleidooi kwam een aantal nabestaanden aan het woord die hun verhaal deden. Voordat ik het doorhad, stond mijn cliënt op en schreeuwde naar de rechters: "Geef mij maar gewoon levenslang! Ik heb die mensen vermoord dus ik moet gestraft worden." Dit kan alleen met een levenslange gevangenisstraf. Dit zie je als advocaat helemaal niet aankomen dat een cliënt breekt.

Daarnaast ben ik tegen het feit aangelopen dat rechters in principe wel een levenslange gevangenisstraf willen opleggen omdat dit past bij de ernst van de feiten en het gevaar voor de maatschappij bij invrijheidstelling van de verdachte, maar dat dit nu aan de hand van de jurisprudentie niet kan. Daardoor worden zaken aangehouden en zit je als advocaat en zeker voor de cliënt nog langer te wachten op een uitspraak.

E: Waarom ervaart u dit als knelpunten?

N: Omdat dit afbreuk doet aan mijn pleidooi. Ik ben de cliënt aan het verdedigen en mijn cliënt gaat een half uur na mijn pleidooi even roepen dat hij zelf vindt dat hij levenslang moet krijgen. Het wil natuurlijk niet zeggen dat de rechter hier gehoor aangeeft, maar je staat toch wel een beetje voor paal als advocaat.

Voor het feit dat een zaak wordt aangehouden vind ik dat duidelijk zou moeten zijn of een straf kan worden opgelegd of niet. Op het moment dat dit niet kan, zoals nu het geval is, moet een verandering optreden. Tot die tijd zal geoordeeld worden dat deze straf totdat

de verandering is doorgevoerd, simpelweg niet tot de mogelijkheden behoort. Als het niet kan, dan kan het niet.

E: Heeft u een idee hoe deze knelpunten opgelost zouden kunnen worden?

N: Ik heb hier zelf natuurlijk ook al aan zitten denken hoe dit in de toekomst voorkomen kan worden. Ik wil dit namelijk niet nog een keer meemaken, sowieso niet meer bij hem, maar ook niet bij een nieuwe cliënt. Ik denk dat dit in zekere zin voorkomen kan worden door mijn cliënt goed in te lichten wat de bedoeling is tijdens de zitting. Ik doe dit natuurlijk al, maar het is gebleken dat niet elke cliënt dit begrijpt. Ik heb in een eerder interview al aangegeven dat ik mijn cliënt maar één keer een uur per week spreek. Het is voor de toekomst verstandig om te kijken of het mogelijk is om cliënt vaker te gaan spreken.

Op het moment dat er wel wordt voldaan aan de eisen van de jurisprudentie hoeven de zaken niet meer aangehouden te worden en kan de levenslange gevangenisstraf gewoon opgelegd worden.

E: Op dit moment zijn er verschillende ontwikkelingen omtrent de levenslange gevangenisstraf. Zo heeft de staatssecretaris een voorstel ingediend. Wat vindt u van deze ontwikkelingen?

N: Het voorstel van staatssecretaris is oude wijn in nieuwe kruiken. Ik vind dat er feitelijk niets verandert, de staatssecretaris is nog steeds een spin in het web en daarmee blijft gratie, of de nieuwe regeling, een politiek punt. Daarbij komt ook dat het voorstel van Dijkhoff nog steeds niet voldoet aan de Europese jurisprudentie. Er moet immers tijdig begonnen worden met resocialisatie-activiteiten, en er dient vooraf, dus bij oplegging van de straf, duidelijk te zijn aan welke criteria voldaan moet worden om in aanmerking te komen voor een eventuele gratie/ invrijheidstelling. Daar wordt nu dus helemaal nog niet aan voldaan. Ik ben het dan ook totaal niet eens met het voorstel van Dijkhoff.

E: De staatssecretaris heeft aangegeven dat hij na vijftientwintig jaar een herbeoordeling wil laten plaatsvinden. Wat vindt u zelf een redelijke termijn voor een herbeoordeling en waarom?

N: Ik wil dat er een herbeoordeling plaatsvindt na vijftien jaar. Vijftien jaar is immers een hele lange tijd en is vroeg genoeg om gedrag nog bij te kunnen stellen. Op het moment dat er een herbeoordeling gaat plaatsvinden na twintig of vijftientwintig jaar kan iemand al fors zijn vastgeroest in 'fout' gedrag. Ik denk dan ook niet dat iemand na die lange tijd zijn gedrag kan veranderen.

E: Wat zijn uw wensen hoe de oplegging en tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf er in de toekomst uit komt te zien?

N: Dat de tenuitvoerlegging voldoet aan de eisen van de Europese jurisprudentie. Daarnaast hoop ik er dat er al een herbeoordeling komt na vijftien jaar. Ik meen dat er Europese landen zijn waarbij een herbeoordeling na vijftien jaar plaats vindt.

E: Dat klopt inderdaad. In België en Duitsland is er een herbeoordeling na vijftien jaar.

N: Ja en waarom kan dat dan niet in Nederland? Daarnaast moet er vanaf het moment dat een persoon in de gevangenis terecht komt de kans krijgen voor resocialisatie. Als dit pas na vijftientwintig jaar gaat gebeuren is dat mijns inziens te laat. Zoals ik al eerder aangaf, kan iemand dan al vastgeroest zitten in 'fout' gedrag.

Bijlage 4 Interview mr. Nunnikhoven

Op 25 april heb ik een interview gehouden met mr. Nunnikhoven bij advocatenkantoor Nunnikhoven te Tilburg. De onderstaande vragen zijn gesteld om zo te kunnen achterhalen hoe hij denkt over de levenslange gevangenisstraf.

E: Hoe denkt u op dit moment over de oplegging en tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf?

A: Op dit moment is de levenslange gevangenisstraf in Nederland ook echt levenslang. Dit is een onwenselijke en onmenselijke situatie die anders is dan in de (meeste) omliggende landen om ons heen. Ik vind dat er een perspectief moet blijven voor mensen die vastzitten. Ik vind dat iemand dat nu niet heeft. Er kan dan gezegd worden dat iemand vervroegd in vrijheid kan worden gesteld door gratie, maar die is nooit verleend.

E: Heeft u juridische knelpunten of problemen waar u tegen aanloopt binnen de huidige rechtspraak omtrent de oplegging en tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf?

A: Ik heb eerlijk gezegd geen knelpunten waar ik in de praktijk tegenaan ben gelopen. Wat ik op dit moment wel lastig vind, is dat je niet weet wat je tegen je cliënt kunt zeggen. Het valt de cliënt lastig uit te leggen dat hij op het ene moment op de ene manier wordt berecht en op een iets later moment op een andere manier.

E: Waarom ervaart u dit als knelpunten?

A: Omdat je cliënt zo niet weet waar hij of zij aan toe is. Dit brengt veel onzekerheid met zich mee. Ook ik ervaar dat ik het soms lastig vind dat ik ook niet weet waar mijn cliënt aan toe is.

E: Hoe zouden deze knelpunten opgelost c.q. weggenomen kunnen worden?

A: Lastig. De maatschappij verandert en met de veranderende maatschappij worden regels ook gewijzigd. Ik hoop dat er vanaf 5 september 2017 wat meer duidelijkheid komt.

E: Op dit moment zijn er verschillende ontwikkelingen omtrent de levenslange gevangenisstraf. Zo heeft de staatssecretaris een voorstel ingediend. Wat vindt u van deze ontwikkelingen?

A: Dat de levenslange gevangenisstraf wordt herzien, is zeker winst. Zo krijgen levenslanggestraften weer enig perspectief op een eventuele vrijlating. Dat dit door een commissie gaat gebeuren in plaats van een rechter, lijkt mij in het kader van de trias politica niet correct. Ook dat de staatssecretaris uiteindelijk beslist over een eventuele vrijlating vind ik niet correct. Ik vind dat dit door een onafhankelijke rechter moet gebeuren. Dat er allerlei adviezen worden opgesteld door verschillende personen, dat is wel een goed idee. Dit kan natuurlijk in het voordeel zijn van de cliënt, maar soms zou dit ook in zijn nadeel kunnen werken.

E: U geeft aan dat een eventuele vrijlating moet worden beoordeeld door een onafhankelijke rechter. Waarom vindt u dat?

A: Zie mijn antwoord van hiervoor, omdat ik dit persoonlijk in strijd vind met de trias politica. De staatssecretaris beslist ook al bij een gratieverzoek. Ik vind dat een herbeoordeling moet worden gedaan door een rechter.

E: De staatssecretaris heeft aangegeven dat hij na vijftientwintig jaar een herbeoordeling wil laten plaatsvinden. Wat vindt u zelf een redelijke termijn voor een herbeoordeling en waarom?

A: Ik weet dat de Europese jurisprudentie als eis heeft gesteld dat er een herbeoordeling moet plaatsvinden vóór vijftientwintig jaar. Ik ben het daar wel mee eens en dus niet met het voorstel van de staatssecretaris. Ik vind wel dat er iets geregeld moet worden dat een levenslanggestrafte niet eerder in vrijheid wordt gesteld dan iemand die een maximale tijdelijke gevangenisstraf opgelegd heeft gekregen. Diegene komt verminderd met de voorwaardelijke invrijheidstelling na twintig jaar vrij. Ik vind daarom een termijn tussen de twintig en vijftientwintig jaar een goed moment voor een herbeoordeling.

E: Wat zijn uw wensen hoe de oplegging en tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf er in de toekomst uit komt te zien?

A: In de toekomst zou ik graag willen zien dat er een herbeoordeling komt binnen vijftientwintig jaar met daarbij advies van verschillende personen, zoals advies van een deskundige aan de hand van een psychologisch onderzoek, zo kan er onderzocht worden of er nog steeds sprake is van recidivegevaar. Advies vanuit de inrichting waar de levenslanggestrafte verblijft, zij kunnen tenslotte toelichten hoe het verloop van de levenslanggestrafte gaat en tot slot kan vanuit de reclassering advies gegeven worden over eventueel verlof.

Ook zou het goed zijn dat, als er negatief wordt beslist op de herbeoordeling, de levenslanggestrafte hiertegen in beroep kan gaan.

Bijlage 5 Interview mr. Gudde

Op 12 mei heb ik een interview gehouden met mr. Gudde bij rechtbank Zeeland-West-Brabant te Breda. De onderstaande vragen zijn gesteld om zo te kunnen achterhalen hoe zij denkt over de levenslange gevangenisstraf.

E: Hoe denkt u op dit moment over de oplegging en tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf?

T: Op dit moment voldoet de tenuitvoerlegging van levenslange gevangenisstraf niet aan de eisen van de jurisprudentie. Ik vind persoonlijk dat de tenuitvoerlegging op dit moment goed is. Het klopt inderdaad dat iemand geen uitzicht heeft op een vrijlating, maar op het moment dat iemand een ernstig misdrijf heeft gepleegd, vind ik dat de levenslange gevangenisstraf de enige passende straf is om zo de maatschappij te kunnen beschermen. Er wordt niet voor niets een levenslange gevangenisstraf geëist, anders kan er ook nog worden gekozen voor een tijdelijke maximale gevangenisstraf.

E: Zijn er juridische knelpunten of problemen waar u tegenaan loopt binnen de huidige rechtspraak omtrent de oplegging en tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf?

T: Ik heb zelf nog nooit levenslang geëist, dus ik ervaar geen knelpunten. Alleen het feit dat er op dit moment de straf niet opgelegd kan worden is enigszins een knelpunt. Ik ga ervan uit gezien de ontwikkelingen dit in de toekomst wel weer kan.

E: Hoe denkt u dat het knelpunt verbeterd kan worden?

T: Op het moment dat er een herbeoordeling wordt ingevoerd. Zo kan de straf weer opgelegd worden.

E: Op dit moment zijn er verschillende ontwikkelingen omtrent de levenslange gevangenisstraf. Zo heeft de staatssecretaris een voorstel ingediend. Wat vindt u van deze ontwikkelingen?

T: Ik vind het voorstel van de staatssecretaris goed. Hij wil een herbeoordeling invoeren waardoor de levenslange gevangenisstraf weer opgelegd kan worden. Ik ben het er ook mee eens dat dit na vijftientig jaar gaat gebeuren aangezien een levenslanggestrafte dan niet eerder in vrijheid wordt gesteld dan een maximale tijdelijke gevangene. Ik ben zeer benieuwd wat zijn voorstel is op 5 september 2017.

E: U geeft aan dat u het goed vindt om een herbeoordeling na vijftientig jaar plaats te laten vinden. Kunt u toelichten waarom u dit een redelijke termijn vindt? De eisen van de jurisprudentie is namelijk dat binnen vijftientig jaar een herbeoordeling moet plaatsvinden.

T: Dat klopt inderdaad, maar zoals ik net al aangaf vind ik dat een levenslanggestrafte niet eerder in vrijheid mag worden gesteld. Wat je inderdaad zegt dat het dan niet voldoet aan de eisen van de jurisprudentie is dus wel een punt, aangezien er dan altijd onduidelijkheid bestaat omtrent de herbeoordeling. Ik vind zelf dus vijftientig jaar een goed moment.

E: Wat zijn uw wensen hoe de oplegging en tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf er in de toekomst uit komt te zien?

T: Ik hoop dat het weer mogelijk wordt om een levenslange gevangenisstraf op te leggen. Een levenslanggestrafte mag nooit eerder vrijkomen dan een tijdelijke gestrafte, tenzij er sprake is van omstandigheden die tot gratie zouden moeten leiden.

Bijlage 6 Interview mr. Van Damme

Op 12 mei heb ik een interview gehouden met mr. Van Damme bij rechtbank Zeeland-West- Brabant te Breda. De onderstaande vragen zijn gesteld om zo te kunnen achterhalen hoe hij denkt over de levenslange gevangenisstraf

E: Hoe denkt u op dit moment over de oplegging en tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf?

K: Oplegging en tenuitvoerlegging zijn mijns inziens nog steeds geboden. Er zijn misdrijven die zo ernstig zijn, gepleegd door dermate gevaarlijke mensen, dat levenslange opsluiting de enige manier is om de maatschappij afdoende te beveiligen tegen herhaling.

E: Zijn er juridische knelpunten of problemen waar u tegenaan loopt binnen de huidige rechtspraktijk omtrent de oplegging en tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf? Zo ja, waarom ervaart u dit als een knelpunt?

K: Ik ervaar persoonlijk geen knelpunten. Zo vaak eis ik geen levenslange gevangenisstraf. Meer in het algemeen is het van belang dat het op korte termijn weer mogelijk wordt levenslang op te leggen en te executeren. Zo blijft de straf bestaan voor de ergste misdrijven. Om te voorkomen dat de rechters geen levenslange gevangenisstraf meer gaan opleggen moet er wel het een en ander gaan veranderen. Om toch te voldoen aan de Europeesrechtelijke norm moet er een tussentijdse toets gaan plaatsvinden.

E: Op dit moment zijn er verschillende ontwikkelingen omtrent de levenslange gevangenisstraf. Zo heeft de staatssecretaris een voorstel ingediend. Wat vindt u van deze ontwikkelingen?

K: Ik ben het zeker eens met het voorstel van de staatssecretaris. Het is goed om de eerste vijftientwintig jaar de nadruk te leggen op vergelding en na vijftientwintig jaar te kijken of een levenslanggestrafte in aanmerking komt voor een herbeoordeling. Ook meen ik dat het verstandig is om een adviescollege op te richten, aangevuld met niet-juristen en juristen, en de toetsing te laten doen of een opgelegde levenslange gevangenisstraf nog langer dient te worden geëxecuteerd. Je kunt dus wel stellen dat ik het in grote lijnen eens ben met het voorstel

E: U geeft aan dat u het goed vindt om een herbeoordeling na vijftientwintig jaar plaats te laten vinden. Kunt u toelichten waarom u dit een redelijke termijn vindt? De eisen van de jurisprudentie is namelijk dat binnen vijftientwintig jaar een herbeoordeling moet plaatsvinden.

K: Het antwoord op deze vraag is in hoge mate arbitrair. Ergens tussen de 20 en 30 jaar, lijkt mij goed. Ik vind dat een levenslanggestrafte in beginsel niet eerder voor vrijlating in aanmerking kan komen dan een tijdelijke gestrafte. En inderdaad, om te kunnen voldoen aan de jurisprudentie zou het dus eerder moeten zijn dan vijftientwintig jaar.

E: Wat zijn uw wensen hoe de oplegging en tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf er in de toekomst uit komt te zien?

K: Ik heb bij de eerste vraag al aangegeven dat ik vind dat de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf gewoon opgelegd kan worden hoe het nu is. Maar om ervoor te zorgen dat de levenslange gevangenisstraf in de toekomst weer opgelegd kan worden, moet er een herbeoordeling gaan plaatsvinden. Daarom vind ik het enerzijds wel goed dat dat wordt ingevoerd.

Bijlage 7 Interview mr. Van de Ven

Mr. Van de Ven gaf aan dat hij geen tijd om een interview in te plannen. Hij wilde wel graag meehelpen aan mijn afstudeeronderzoek en stelde voor om de vragen op te sturen. Er heeft dus geen interview plaatsgevonden, maar hij heeft onderstaande vragen ingevuld en teruggestuurd.

E: Hoe denkt u op dit moment over de oplegging en tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf?

N: De tenuitvoerlegging verhoudt zich niet met het Europese recht. In Nederland wordt in feite nimmer gratie verleend. Daarnaast bestaat er ook nog geen herbeoordeling waardoor een levenslange gevangenisstraf op dit moment een heel leven lang is. Op dit moment zou ik als rechter dan ook geen levenslange gevangenisstraf opleggen omdat het nu niet voldoet aan de eisen van de jurisprudentie.

E: Wat zijn de juridische knelpunten of problemen waar u tegenaan loopt binnen de huidige rechtspraak omtrent de oplegging en tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf?

N: Zoals ik net al aangaf in het interview zou ik op dit moment een maximale tijdelijke gevangenisstraf opleggen in plaats van een levenslange gevangenisstraf. Dit doe ik omdat de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf op dit moment niet voldoet aan de eisen van de jurisprudentie. Op het moment dat een levenslange gevangenisstraf wel voldoet aan deze eisen gaan er wat ontwikkelingen plaatsvinden. Mijns inziens hebben de rechters, officieren van justitie en advocaten op dat punt dan te weinig kennis.

E: Heeft u zelf een idee hoe dit knelpunt weggenomen kan worden?

N: Op het moment dat de eisen duidelijk zijn en het plan van de staatssecretaris door de Tweede Kamer is gekomen, kunnen er eventueel cursussen worden gegeven en informatieavonden.

E: Op dit moment zijn er verschillende ontwikkelingen omtrent de levenslange gevangenisstraf. Zo heeft de staatssecretaris een voorstel ingediend. Wat vindt u van deze ontwikkelingen?

N: Uitstekend, hoewel je wel van mening kunt verschillen over het tijdstip dat een herbeoordeling gaat plaatsvinden. Ik vind zelf vijftientig jaar een goed moment, maar daar zijn de meningen zeer zeker over verdeeld.

E: Hoe zou u dit anders willen zien?

N: Eigenlijk niets anders omdat ik het voorstel uitstekend vind.

E: Wat zou u een redelijke termijn vinden om een toetsmoment in te stellen? En waarom vindt u dat een redelijke termijn?

N: Zie hiervoor, 25 jaar is gelet op overige maximum straffen in het Wetboek van Strafrecht een redelijk tijdstip.

E: Wat zijn uw wensen hoe de oplegging en tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf er in de toekomst uit komt te zien?

N: Ik zou graag willen zien dat de slachtoffers c.q. nabestaanden betrokken worden bij een eventuele vroegtijdige vrijlating van de verdachte. Zij kunnen hun mening daarover

geven en aangeven aan welke voorwaarden de vrijlating van de levenslanggestrafte moet voldoen.